

Pedagogika

1. Pojem pedagogiky a jejího předmětu, objektu, funkcí. Specifika pedagogického výzkumu a metody bádání.

pedagogika zkoumá podstatu, strukturu a zákonitosti výchovy

výchova: přímá (působení pedagoga na jedince) a nepřímá (prostředí ovlivňuje jedince)

2. Podstata výchovy. Vzťah výchovy, dědičnosti a prostředí.

genotyp = soubor genetických informací organismu

fenotyp = soubor všech pozorovatelných vlastností a znaků organismu

výchovu ovlivňuje prostředí, v němž člověk vyrůstá (rodiče, rodina, kamarádi, kroužky)

výchovné styly (autoritativní × demokratický)

3. Charakteristika pojmu vzdělání, jeho funkce, kritéria třídění.

země s nejvyšším životním standardem mají relativně nejvyšší vzdělávací systém a největší podíl středoškoláků a vysokoškoláků

vzdělání = výsledek procesu vzdělávání

vzdělávání = proces rozvoje osobnosti

vzdělanost (co v osobnosti zůstalo po absolvování vzdělávání) = vnitřní kvalita projevující se v osobnosti (případně charakteristický rys společnosti)

Poznání či vědomosti nelze předat, lze je jen nabídnout.

vztah vzdělání a umění (oduševnění výuky, rozšíření obzorů studentů, všeobecné znalosti)

4. Soudobé teorie vzdělání a jejich odraz ve výchovně vzdělávací praxi.

humanistické vzdělávání = akceptuje žákovy potřeby a účely, zaměřuje se na praktické schopnosti, uznává význam lidských citů, vyzývá žáky k zájmu o druhé, úcta ke schopnostem a hodnotám jiných

pedocentrismus = cíle výchovy se podřizují zájmům dítěte, učitel zabezpečuje jejich optimálního rozvoje

herbartismus – tvrdé vedení (i třeba s tělesnými tresty), vyučování (u žáků podporoval zájem; pokud se něco učí se zájmem, učí se to rychleji) a mravní výchova (pochválení či pokárání, nalezení chyby)

montessoriovská výchova – tempo výuky si určuje dítě samo (dítě se sami v kolektivu učí a poznávají), učitel se k dítěti chová jako by bylo dospělé, pomáhá mu tam, kde by bylo nerozhodné nebo například nudí-li se

waldorfská výchova = rozvoj nejen vědomostních předmětů, věnován prostor jazykům, uměleckým předmětům, ručním pracím a řemeslům. Děti se k poznatkům sami dopracovávají, učitel je jen vede. Nepoužívají se hotové učebnice, nýbrž žáci si

je sami vytvářejí.

freinetovská výchova – rozdělení třídy na různé pracovní kouty, žáci mají individuální plán, který začátkem týdne projednávají s učitelem, důraz na individuální práci žáků

5. Pedagogika v kontextu postmoderního myšlení. Globalizace a výchova.

postmoderna se snaží (náročné) dílo zjednodušit, aby ho pochopil i ten největší vůl
(→ tím to dílo dost znehodnocuje)

Postmoderna odmítá historii

černá pedagogika = odmítá výchovu jako ovlivňování člověka

6. Cíl výchovy a jeho třídění.

výchova si klade cíle a dle nich pak volí prostředky

vzdělání = cíl (výsledek) výchovy (její ideál)

výchovně vzdělávací cíle jsou definované v učebních plánech, v osnovách či v učebnicích

cíl dle typů škol, vyučovacích předmětů, ročníků

7. Vyučovací proces, jeho podstata, charakteristika, rysy a definice.

vyučovací proces není jen mechanické předávání poznatků

vyučování má stránku obsahovou (to, čemu je vyučováno) a dějovou (způsob výuky)

výuka by měla mít motivační složku, měla by uplatňovat individuální zkušenosti žáka

snaha o nepřetěžování žáků spoustou učiva

8. Vyučovací proces jako poznávací proces. Osvojování nového vědění.

9. Moderní koncepce vyučování.

10. Pedagogická dokumentace.

Bílá kniha - národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Formuje vládní strategii v oblasti vzdělávání. Strategie odráží celospolečenské zájmy a dává konkrétní podněty k práci škol

obecný učební plán – vymezuje základní vzdělání a stanovuje hodinovou dotaci

učební osnovy – plán, co a kdy se budou žáci učit

pedagogická dokumentace školy – osnovy, učební plány, rozpis učiva, třídní výkazy a třídní knihy, rozvrh hodin

Bílá kniha – cíle vzdělanosti v ČR – hodně dlouhodobý plán a výhled

Dle Bílé knihy → Rámcový vzdělávací program (předepsán zákonem) → dle něj

Školní vzdělávací program

11. Pedagogické zákony a principy, jejich význam pro celkovou efektivitu výchovně vzdělávacího procesu.

Pedagogické principy:

- *cílevědomosti* = jasné stanovení Konečných i průběžných cílů a jejich zdůvodnění

- *princip aktivity* = pedagog má vést žáka k aplikaci a k využívání získaných vědomostí
- *princip názornosti* = pedagog se opírá o dosavadní zkušenosti vyučovaného žáka
- *princip uvědomělosti* = žák musí probírané látce porozumět
- *princip přiměřenosti* = forma a metoda výuky musí být přiměřená věku a znalostem žáka, postup od jednoduššího ke složitějšímu
- *princip sloučení teorie s praxí*

12. Metody vyučování jako nástroje dynamiky výchovně vzdělávacího procesu.

slovní metody – vyprávění, vysvětlování, přednáška, práce s textem

metody demonstrační – praktické ukázky, exkurze

skupinová výuka

13. Organizační formy vyučování. Didaktická funkce moderních technických prostředků.

výuka má obvykle frontální (hromadnou) podobu (oproti individuálnímu, kdy se učitel věnuje jednotlivým žákům)

fáze vyučovací hodiny (zkoušení, výklad, opakování)

14. Pedagogická diagnostika a hodnocení žáků.

Základní diagnostické metody:

- *pozorování* – zaměřit se na určité projevy
- *rozhovor* – o názorech, potřebách, zájmech
- *dotazníky* – předem připravené otázky
- *didaktické testy* – zvláštní písemná zkouška (standardizované (již ozkoušené) a nestandardizované)
- *rozbor výkonů a výtvorů, písemných prací* (projektivní, diagnostické)
- *sociometrické metody* – vztahy, oblíbenost
- *analýzy pedagogické dokumentace* – geneze obtíží
- *anamnestické a retrospektivní metody* – minulost žáka, předchozí vývoj

žáci – stres před zkouškou, jsou odsouzeni na to, jak se učitel zrovna vyspí

15. Výchova a tvořivost. Tvořivost v práci učitele a žáka.

dám jim samostatnou práci (rozvoj dětí)

16. Světonázorová a mravní výchova žáků.

17. Význam estetické výchovy v kultivaci člověka.

rozšíření obzorů studentů

rozvoj humanitních

18. Tělesná a pracovní výchova žáků.

Vzrůstající nároky na duševní výkonnost ve školách i v zaměstnání, odolnost vůči neuropsychické zátěži ← to se často projevuje v psychických poruchách

19. Profil současné mládeže a podíl výchovy na jeho utváření.

vliv:

- biologický
- mentální
- sociální (ze všech 3 nejvýznamnější)

20. Osobnost žáka a jeho vývoj. Problém vrstevnických vztahů.

během studia je žák součástí třídy (kolektivu)
šikana?

21. Děti, mládež a volný čas.

důležité je smysluplné trávení volného času

funkce volného času = odpočinek, navázání sociálních vztahů, přínos pro rozkvět ducha či tělesný rozkvět (sportovní kroužek)

negativní vlivy trávení volného času: trávení u TV či PC (= zahálka), drogy + alkohol, možnost zranění (u sportu)

22. Mládež a sociálně negativní projevy jednání a chování.

život v partě, rozvrácené rodiny, nedostatečné vzory a naplnění volného času

23. Výchova a společenské organizace zaměřené na sociální činnosti a výchovnou péči o děti a mládež.

24. Multikulturní výchova.

Naučit se porozumět lidem s odlišností, jinakostí (sociální, rasovou, jazykovou, kulturní, náboženskou) a vytvářet prostor pro tolerantní soužití s nimi

Ohled na majoritní část i na minoritní část

25. Dětská práva a jejich respektování.

Děti – levná pracovní síla, vojáci ve válkách

Úmluva o právech dítěte

ohrožené děti, zneužívání dětí, diskriminace

26. Rodina jako výchovný činitel.

Rodina – uvedení dítěte do života (naučí ho běžným činnostem), ochrana, rada, pocit bezpečí

důležité jsou společné zájmy celé rodiny a společná činnost (jít třeba spolu do divadla, lepší je prožitek s dětmi než honosné dárky)

vztah rodiny a školy (rodiče nemají na děti čas ⇒ výchovu „musí“ zabezpečit škola)

27. Mládež a masové sdělovací prostředky.

Vliv masmédií na vývoj a rozvoj člověka (pozitivní (přírodopisné pořady), tak negativní (thrillery) či dlouhé „mýdlové“ seriály)

mládež tráví u internetu spoustu času → místo aby sportovala ⇒ tloustne

děti málo čtou

důvěra dětí na internetu k neznámým lidem, ovlivnění dětí (vytváření „správného“ kultu, jak správně vypadat → anorexie, bulimie)

28. Ohrožení dětí a mládeže prostředím.

Vliv party, prostředí (skaut, zájmové kroužky × drogy)

trvale udržitelný rozvoj

29. Současné trendy ve výchově a vzdělávání handicapovaných dětí a mládeže.

speciální pedagogika = obor zabývající se teorií a praxí rozvoje výchovy a vzdělání jedinců postižených různými nedostatky (tělesnými, smyslovými, duševními či chování)

integrace žáků s postižením do společnosti

autisté – lidé ve svém vlastním světě, chovají se jako program

30. Osobnost učitele, podmínky jeho úspěšnosti, klíčové dovednosti ve vyučování a výcviku.

Učitel má mít dovednosti komunikační, organizační, rétorické

autorita učitele (autorita $\neq$ oblíbenost; autorita – žáci obdivují učitele, že něco umí, co oni sami neovládají (např. mistr na učilišti toho umí víc než učni))

31. Výchovně vzdělávací systém a tendence jeho dalšího rozvoje v konfrontaci se zahraničím.

Vzdělávací systém v ČR (předškolní výchova – ZŠ – SŠ – VŠ)

různé druhy škol (umělecké $\times$ technické $\times$ humanitní; SPŠ $\times$ gymnázia)

jednotný systém vzdělávání byl u nás po roce 1989 opuštěn (v západní Evropě i v Japonsku se nadále drží) a jeho opuštění není kvitováno ani ze strany OECD